

DEMÉNY PÉTER

RAKOVSZKY ZSUZSA ŐSZIKÉI

Rakovszky Zsuzsa: *Délutáni éjszaka*

■ Gyönyörű kötetet írt Rakovszky Zsuzsa, illetve adott ki a *Magvető*. Pintér Józsefben nem lehet csalódní, és Szilágyi Lenke portréi is mindig beszédek. De nem lehet csalódní Rakovszkyban sem. Nagy témáját, az időt, 37 versben járja körül. A legrokonszenvesebb vonása ennek a válogatásnak az, hogy nem igyekszik: az olvasó nem hallja azt a mélyről jövő sóhajt: „most egy jelentős kötetet írok majd”. Sőt nekem leginkább Márai egyik naplójegyzete jutott eszembe a *Jónás imájáról*, amelyben az *Egy polgár vallomásai* szerint Babits nem törődik sem rímmel, sem ritmussal, mint a gróf, aki tudja, hogy ingujjban is úr.

Holott Rakovszky még a hapax legomenonoktól sem riad vissza: úgy írja le, hogy „elvalótlanul” a *Depresszió* című versben (8.), mint ha csak beszélne valakivel. Ez a mesélő hang is nagyon rokonszenves, mert emberi.

„Az álom majd egy kaput újrainyít / abba a házba és abba az évbe. / Szél rázza a diófa ágait, / szél kap a rothadó diólevélbe.” (*Túlvilág* – 5.) Így indul a kötet, ebben a szép másvilág-képzetben, és a vers nagyon konkrét emberséggel zárul: „Hat macskánk van. De nincsen még kutyánk.” Az idő keményen véges, de körkörös is, és egy ilyen

gyermeki vággyal még a jövőt is felrajzolhatjuk valamiképpen.

A legtöbb vers formás, kereszt-és ölelkező rímben íródott, de vannak szabadok is. Egy 21 szonettből álló ciklus adja a könyv gerincét. Ezek a szonettek sem a bravúrról szólnak, nem zárják vagy szorítják be az olvasót valamilyen megbott bölcsességbe, ellenkezőleg: mindent kinyitnak, mint valami ajtót. Egyrészt a fentebb említett mesélő hang, másrészt a felsorolások révén. „egy befejezetlen / világ várta, hogy bennem megszülessen, / hogy tükröződhessen az énben a nem-én, / hogy egyesüljenek, mint egykor egy nyári kertben / a kint, a bent, a szó, a szem, a fény.” (*Párbeszéd a tavaszról és a testről* – 64.)

Hogy rakhatta ki az *Előszó* híres sorát Vörösmarty szinte csak egy szótagú szavakból? – kérdezi Nemes Nagy döbentén. Rakovszky is kirkja az övét. De ismétlem, ha esetleg a recenzióban úgy is látszik, a könyvben semmi sem mesterkélrt vagy bravúrizú. Nincs törekvés: ez a költészet olyan természetesen árad, mint a levegő vagy a víz. Talán közhelyesen hangzik, de a nagy mesterek őszikéinek hangja ez.

Persze sok a fájdalom, de íme, az is milyen szépen beszél *A boldond lány dalá*-ban: „Tegnap olyan volt a világ, / mint egy meghitt szo-

ba. / A föld, a víz, az ég, az ág / mind
lelkek otthona. / Sok láthatatlan
lény repült / a szélben testtelen, /
vagy ablakom szélére ült, / s beszél-
getett velem. // Ma reggel felébred-
tem, és / semmi nem az, mi volt. /
A napfény éles, mint a kés, / üveg-
szilánk a hold. / Felhő, víz, ég, föld
– mind halott, / többé már nem be-
szél. / Ott fönny egy gépezet mozog,
/ motorzúgás a szél.” (57.) A szó
nem csak azért szerepel a *Párbe-
széd*-ben, mert meg lehet nevezni
vele valamit, hanem mert emberi: a
motorzúgással nem lehet beszél-
getni. Remélem, mindenki érzékeli
a vers burnsős, Emily Dickinson-os
egyszerűségét. Ez nem epigoniz-
mus, csak annak a jele, hogy min-
denki eligazodik valamiképpen a
világban.

A napfény, holdfény élessége
pedig pilinszkys, ahogy a Rakovszky
tárgyiassága is emlékeztet az övére.
A tárgyak, természeti jelenségek

meg tudnak sebezni, de éppen ez
bizonyítja a valóságosságukat. „Hold-
fényben minden elvalótlanul, / ta-
lán mert nem felel lélegzetemnek //
más lélegzet a két sötét szobából.”
(*Depresszió* – 6.) A beszélő gyakran
vagy egyedül, vagy éppen véglegesen
egyedül van: szerelemre és szeretetre
már csak emlékezhet, és nincs más
eszköze, mint a fantázia, ha be akar-
ja népesíteni a környezetét.

Illetve még valamit tehet: figyel-
het. Szép, kontúros képeket ka-
punk az iszalagról, a csillagokról, a
macskákról – velük szemben áll-
nak a homályos képek az egyre kö-
zeledő elmúlásról. Ez a kötet nem
fél tőle: valahogy úgy érzem, a dol-
gok természetes menetének tartja,
hogy végül bekövetkezik.

Eddig is sejtettem, de most már
biztos vagyok benne: Rakovszky
Zsuzsa nagy költő, a kortárs ma-
gyar irodalom egyik legjelentősebb
alkotója.

